

ПСИХОЛОГИЈА (средња школа)

Психологија има велики простор за рад на корупцији, што се препознаје већ у самом циљу предмета који предвиђа *да ученик овлада знањима, развије вештине и формира ставове који ће му омогућити изградњу психолошке писмености како би боље разумео сложеност, разноврсност и развојне аспекте психичког функционисања људи у био-социо-културном контексту, повећао капацитет суочавања са изазовима свакодневног живота и преузео одговорност за очување менталног здравља, функционисање у заједници и наставак школовања. Проучавање корупције* кроз призму психологије треба, пре свега, да обезбеди ученицима разумевање тога шта су идентитет и интегритет јер особе са интегритетом препознају коруптивно деловање, у њему не учествују, показују спремност да такво понашање јавно критикују, али и боље препознају психолошке узроке корупције. Ови захтеви се уклапају у један од исхода из програма предмета Психологија који гласи: *користи психолошка знања у анализи сопствених искустава и односа, друштвених прилика, уметничких дела.*

Рад на идентитету и интегритету је саставни део програма овог предмета и база за проучавање психичког живота човека. Не само што су сличне речи, па се неретко мешају, ова два појма су у великој мери повезана. Идентитету је неопходан интегритет да би га одржавао константним. У Референтном оквиру интегритет заузима важно место, а дескриптори га ближе одређују *као капацитет особе да се бори за своје принципе и моралне вредности и да не одустаје лако; да има доследност у понашању; да показује отпорност на групни притисак који захтева да одустане од својих моралних вредности и да има спремност да се супротстави неправди, непоштењу, неодговорности.* За рад на овом садржају погодно је користити биографије особа са интегритетом. На пример, ученици могу прочитати биографију Нелсона Менделе и разменити утиске о особи која је провела 26 година у затвору због борбе против апартхејда и која је након ослобођења уместо освете заговарала помирење и изградњу демократског друштва и која је остала доследна принципима правде и једнакости након што је постала председник Јужноафричке Републике.

Када је реч о психолошким узроцима корупције, са ученицима треба радити на личним особинама људи (ауторитарност, егоцентричност, недостатак емпатије, ниска морална зрелост), на когнитивној дисонанци, када људи често рационализују неморална дела („сви то раде”, „систем је неправедан”, ...), али и на конформизму и послушности у односу на ауторитет, када је у групи нормализовано неетичко понашање и људи у томе налазе оправдање за своје неморално понашање. Затим, може се дискутовати о друштвеним факторима корупције, као што су социјални и групни притисак, улога моћи где се преузимањем неких

функција, нпр. политичких, доводи до смањења личне одговорности, и наравно о социјалном учењу кад млади виде да одрасли захваљујући неетичком понашању напредују у друштву и уче да је то прихватљиво, па чак и пожељно понашање. О корупцији се у оквиру овог предмета може разговарати и из угла емоција, мотива, вредности, ставова. Људи некада предузимају коруптивне радње из страха и несигурности како не би изгубили посао или статус, а то је област емоција. Код неких особа је главни мотивациони фактор стицање материјалног добра и та похлепа „побеђује” моралне вредности. Када се говори о вредностима, може се представити Колбергова теорија развоја моралности. Циљ свих активности на ову тему треба да буде разумевање психолошких фактора који подстичу корупцију, развијање критичког става према неетичком понашању и увиђање значаја личне одговорности и етичког расуђивања.